

سازمان جهانی گمرک

(WCO)

گمرک ایران

چالش‌ها و راهکارها

به انضمام اطلاعات علوم گمرکی

عباس ثابتی

سرشناسه	: نایبی، عباس، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: سازمان جهانی گمرک (WCO) و گمرک ایران: چالش‌ها و راهکارها، به انض
مشخصات نشر	: اطلاعات علوم گمرکی / عباس نایبی.
مشخصات ظاهری	: تهران: بهین، ۱۳۹۲.
شابک	: ۲۲۰ ص: جدول، نمودار.
وضعیت فهرست نویسی	: ۱۲۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۸-۱۰-۷
یادداشت	: فیبا
موضوع	: کتابنامه: [۲۱۳] - ۲۱۷.
موضوع	: سازمان جهانی گمرک
موضوع	: World Customs Organization
موضوع	: گمرک
موضوع	: گمرک -- ایران
رده بندی کنگره	: HJ۶۶۰۹/۲ س ۲ ۱۳۹۲
رده بندی دیویی	: ۳۵۲/۴۴۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۴۰۲۰۲

سازمان جهانی گمرک (WCO) و گمرک ایران

ترجمه و تدوین: دکتر دیو گرافیک شین - صفحه‌آرا: توران قانع

لینت افی، چاپ و صحافی: گلفام

تعداد جلد: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰۰ تومان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳

نویسندگان: نایبی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۷۸-۱۰-۷

کلیه حقوق این اثر متعلق به انتشارات بهین است و هرگونه استفاده غیرمجاز از تمامی

یا بخشی از این اثر اعم از اقتباس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری و هرگونه تخریب است.

انتشارات بهین: تهران - ۱۵۸۵۷۷۵۱۱۳، خیابان کریمخان قاجار

خیابان سنائی، کوچه ۱۳ پلاک ۴، واحد ۱

تلفن: ۸۳۰۲۱۰۰ - ۸۳۴۴۰۵۵ - دورنگار

پست الکترونیکی:

Behin_Publications@yahoo.com

فهرست

عنوان	صفحه
پیشگفتار	۷
مقدمه	۹
فصل اول: چارچوب علمی	۱۵
۱-۱- مقدمه	۱۵
۲-۲- منافع ملی	۱۷
۳-۶- سازمان‌های بین‌المللی	۱۸
فصل دوم: سازمان جهانی گمرک	۲۳
۱-۲- آشنایی با سازمان جهانی گمرک	۲۳
۲-۲- تشکیلات سازمانی و ساختار سازمان جهانی گمرک	۲۶
۳-۲- کنوانسیونها	۳۴
۴-۲- اقدامات سازمان جهانی گمرک	۴۳
۵-۲- برنامه‌های راهبرد سازمان جهانی گمرک	۴۶
۶-۲- کمیته‌های فنی و تخصصی سازمان جهانی گمرک	۴۶
۷-۲- کمیسیون خط مشی و سیاستگذاریهای کلی سازمان جهانی گمرک	۴۷
۸-۲- نقش سازمان جهانی گمرک برای امنیت و تسهیل تجارت جهانی	۴۹
۹-۲- پروژه مدل اطلاعات گمرکی سازمان جهانی گمرک	۵۴
۱۰-۲- WCO در قرن ۲۱ و بررسی محیط عملیاتی در برابر چالش‌های موجود	۶۰
۱-۲- نتیجه‌گیری	۶۹
فصل سوم: گمرک ج.ا. ایران	۷۱
۱-۳- مقدمه	۷۱
۲-۳- تاریخچه گمرک ایران	۷۳

۸۱	۳-۳- نقش و وظایف گمرک ج.ا.ا.
۸۳	۳-۴- آرم گمرک جمهوری اسلامی ایران
۸۴	۳-۵- ساختار گمرک ایران
۸۴	۳-۶- اهداف مصوب گمرک ایران
۸۵	۳-۷- ارتباط گمرک ایران با سایر مراکز وزارتخانه ها
۸۹	۳-۸- جایگاه گمرک با توجه به شرح وظایف و مسئولیت های آن
۹۱	۳-۹- نقش گمرک جمهوری اسلامی ایران در تجارت خارجی و روابط بین الملل
۹۳	۳-۱۰- اقدامات گمرک جمهوری اسلامی ایران در زمینه تسهیل تجارت خارجی براساس توصیه ها WCO
۱۰۲	۲-۱۱- گمرک و نقش آن در تجارت الکترونیکی
۱۰۴	۲-۱۲- امنیت و چالش های حال حاضر نظام گمرکی ایران
۱۰۷	۲-۱۳- کنوانسیون های بین المللی در زمینه فعالیت گمرک و نحوه عضویت گمرک ایران
۱۰۹	۲-۱۴- بررسی تغییر عملکرد گمرک ایران
۱۱۹	۲-۱۵- نتیجه گیری
۱۲۱	فصل چهارم: چالش ها و موانع در گمرک ایران در سازمان جهانی گمرک
۱۲۱	۴-۱- مقدمه
۱۲۳	۴-۲- موانع و چالش های سیستم گمرک ایران در WCO
۱۳۰	۴-۳- موانع و چالش های کلان اقتصادی برای پیش روی گمرک ایران در WCO
۱۳۸	۴-۴- موانع و مشکلات قانونی مانع حضور فعال در بازرگانی و تجارت بین الملل
۱۴۱	فصل پنجم: پیشنهادات و نتیجه گیری
۱۴۱	۵-۱- راهکارهای پیشنهادی
۱۵۱	۵-۲- چشم انداز و نتیجه گیری
۱۵۷	فصل ششم: ضمایم اطلاعات گمرکی
۱۵۷	اصطلاحات گمرکی
۱۷۵	قواعد عمومی برای طبقه بندی کالا
۱۹۳	رویه واردات به همراه نمودار عملیاتی
۱۹۶	رویه صادرات به همراه نمودار عملیاتی
۱۹۹	اعتبارات استادی
۲۱۳	نمایه
۲۱۵	منابع

بنام خدا

نقش کلیدی سازمان‌های بین‌المللی در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی بر کسی پوشیده نیست. آشنایی با این سازمان‌ها و آگاهی از پیچیدگی‌ها و ظرافت‌های مربوط به آنها ضمن آنکه اجتناب ناپذیر است، در عین حال مسیر رویارویی یا تعامل با دنیای خارج را هموارتر و مشخص‌تر خواهد نمود. بشر قابل توجهی از اقتصاد جهان متکی بر چرخه تولید و تجارت بین‌المللی کالاها و خدمات می‌باشد. و در عصر جهانی شدن هر چه آگاهی و دانش تعامل با دهکده جهانی بیشتر باشد، دستیابی به منافع ملی را سهل و آسانتر می‌نماید.

نگارنده با علم به این موضوعات به گوشه‌ای از جریان تجارت و بازرگانی بین‌المللی کالاها و خدمات در رابطه با سازمان جهانی گمرک و به ایجاز سازمان جهانی تجارت، پرداخته است.

امید است مجموعه حاضر مورد استفاده علاقمندان، همکاران، دانشجویان و شاغلین بخش‌های مختلف اقتصادی قرار گیرد.

خداوند به ما توفیق تلاش در شکست، صبر در نوسیدی، رفیق بی همراه، جاهد بی سلاح، کار بی پاداش،
 فداکاری در سکوت، دین بی دنیا، مذهب بی عوام، عظمت بی نام، خدمت بی نان، ایمان بی ریا،
 نری بی نمود، کساحی بی خامی، مناعت بی غرور، عشق بی هوس، تنهایی در انبوه جمعیت و دوست
 داشتن بی آنکه دوست بداند راعنایت فرما

تقدیم به

آنان که راسی قاسته شگفتی قاتشان تجلی یافت.

در برابر وجود کرامتشان زانوی ادب بر زمین می نهم و بی سواد از عشق و محبت بردست پر مهرشان
 بوسه می زنم.

و به تمام آزاد مردانی که نیک می اندیشد و عقل و منطق را پیشه خود نموده و جز رضای الهی پیشرفت و
 سعادت جامعه، مدنی ندارند و دانشندان، بزرگان، و جوانمردانی که جان و مال خود را در حفظ و اعتلای
 این مرز و بوم فدا نموده و مینمایند.

در ابتدای هزاره سوم نظام بین‌الملل پیچیده‌تر و متنوع‌تر از هر زمان دیگری است. گردونه جهان در حال به گردش خود ادامه می‌دهد که سه عنصر عمده یعنی پایان جنگ سرد، جهان شدن و نیز زیر سؤال رفتن نظام وستفالیایی منجر به تغییر عمده در بافت نظام بین‌الملل شده است. تجارت و ارتباطات روز افزون بین‌المللی باعث پیدایش و توسعه سازمان‌های بین‌المللی بوده است. پیشرفت مکانیسم‌های ارتباطی و گسترش تجارت بین‌المللی نیز به تأسیس نهادهایی را مشهود ساخت که براساس مقررات خاصی فعالیت کنند. اهمیت تجارت در بین اقوام و ملل سبب شده است که پرداختن علمی به آن دارای سابقه‌ای بسیار طولانی‌تر از سایر رشته‌های علم اقتصاد باشد و شاید بتوان مکاتب مختلف درباره تجارت بین‌الملل را سرآغاز پیدایش علم اقتصاد نیز دانست. مکتب مرکانتیلیسم^۱ که مبتنی بر تجارت بین‌الملل است، در آغاز شکل‌گیری علم اقتصاد مطرح شد. آدام اسمیت بنیانگذار علم اقتصاد کلاسیک و بعد از آن ریکاردو نیز خود را مصروف این رشته از علم اقتصاد و تجزیه و تحلیل آن حاکم بر آن نموده‌اند.

۱- نظریه مرکانتیلیسم (سوداگری) بین سالهای ۱۵۰۰ تا ۱۷۰۰ میلادی در بریتانیا، اسپانیا، فرانسه و هلند رواج داشته است. آنها معتقد بودند که مهمترین راه برای آنکه کشوری ثروتمند و قدرتمند شود، آنست که صادراتش بیش از وارداتش باشد و مابه التفاوت آن با دریافت یک فلز قیمتی مانند طلا تسویه گردد.

تجارت بین‌الملل در طول تاریخ دچار تحولات شگرف شده و همگام با تحولات سیاسی و اجتماعی و بین‌المللی و علمی و فنی پویایی خود را حفظ نموده و سازوکارهای لازم را برای پذیرا شدن این تحولات در خود به وجود آورده است، لذا برای آنکه کشوری بتواند دانسته وارد این نظام جدید شود تا حرفی برای گفتن داشته باشد، از آن بهره‌بردار، باید مشارکت فعال در آن را به خوبی بلداند و کشورهای جهان اعم از توسعه یافته و در حال توسعه هر کدام به نحوی متناسب با امکانات و توانایی‌های خود در این نظام مشارکت داشته و پذیرفته‌اند که برای نظم دادن به تجارت بین‌الملل باید قواعد و مقررات معینی حاکم باشد و هر کشوری که می‌خواهد بطور فعال و جدی به تجارت و توسعه صادرات مبادرت ورزد، باید از این قواعد پیروی نماید. گمرکات در کشورها بعنوان مرزبان اقتصادی نقش مهمی در توسعه اقتصادی، تامین رفاه و رفاهات از تولیدات جامعه دارد.

گمرک اولین پنجره‌ای است که هر طریقی که از آن کشور را نظاره می‌کند. دولت‌ها برای به اجرا درآوردن مناسب برنامه‌ها و سیاست‌های مالی، اقتصادی و اجتماعی خود نیازمند گمرکی کارآمد و موثر می‌باشند. گمرک بعنوان یکی از اهرم‌های تسریع کننده رونق اقتصادی در سرمایه‌گذاری، حمایت از صنایع نوپای داخلی، انتقال دانش فنی، تثبیت سرمایه، ایجاد تعادل در تراز پرداخت‌ها، ایجاد اشتغال و سایر عوامل تسریع کننده رشد توسعه اقتصادی و اجتماعی تاثیر بسزایی دارد. همچنین گمرک و تعرفه گمرکی بعنوان ابزاری در جهت تنظیم و تکمیل سیاست‌های مالی دولت‌ها، اثرات غیرقابل انکاری بر رشد و متغیرهای اقتصادی می‌گذارد و نقش مهمی در ایجاد تفاهم‌های سیاسی و فرهنگی بین کشورها، در سطح جهانی و منطقه‌ای دارد. امروزه گمرک به عنوان اولین و مهمترین مجری مقررات تجارت خارجی در کنار سایر عوامل در تجارت بین‌الملل اعم از بانک، بیمه و موسسات حمل و نقل متاثر از اوضاع و شرایط حاکم بر زنجیره تجارت

بین‌الملل است. اهمیت موضوع تجارت بین‌الملل و نقش عمده گمرکات بعنوان مرزبان اقتصادی کشورها و همچنین تاثیر بسزای گمرکات در اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه اقتصادی و اقتدار آنها در عرصه بین‌الملل جهت تبیین منافع کشورها و همچنین الزام اشراف بر مبانی نظری تجارت بین‌الملل از یک سو و جنبه‌های کاربردی آن در سطح بین‌الملل و سازمان‌های بین‌المللی و از سوی دیگر نیز منافع تجارت جاری با کشورهای دیگر، باعث استفاده حداکثری از فرصت‌ها و منافع حاصله می‌باشد.

با عنایت به عرصه جهانی شدن و گسترش تکنولوژی و عصر ارتباطات، از بین رفتن مرزهای فیزیکی کشورها، تأثیر سازمان‌های بین‌المللی در کسب منافع ملی کشورها و همچنین لزوم عضویت در سازمان جهانی تجارت و نقش تجارت جهانی در اقتصاد ملی کشور جهت حفظ منافع کشور نمود بیشتری در این عرصه پیدا کرده و نقش گمرک حساس‌تر و اساسی‌تر می‌شود. در این کتاب سعی شده است گوشه‌ای از چالش‌های رودروی ایران در سازمان جهانی گمرک در بخش‌های سیاسی و اقتصادی و موانع قانونی موجود بازگو شود.

از همین رو در این کتاب درصدد معرفی سازمان جهانی گمرک^۱ (WCO) که تنها سازمان بین‌المللی تخصصی در حوزه مسایل گمرک است، بوده و سپس به بررسی عملکرد گمرک جمهوری اسلامی ایران، موانع و چالش‌های موجود برای تامین منافع ملی ج.ا.ی در این سازمان با توجه به سیاست‌های اقتصادی، تجارتی و دیپلماسی گذشته و حال، در عرصه جهانی شدن و رشد تجارت خواهیم پرداخت. عدم آشنایی تخصصی اکثر افرادی که برمسند ریاست گمرک ایران نشسته‌اند باعث عدم پویایی و بروز شدن ساختار، تشریفات اجرایی و پرسنل گمرک گردیده و بیشتر سیاسی‌کاری در گزینش‌ها بر دانش و تخصص مقدم بوده است که مانند سمی

مهلک بر پیکره گمرک ایران وارد شده است.

در رابطه با سازمان جهانی گمرک در ایران تحقیق و کتابی نگاشته نشده است. کتابی در مورد آشنایی با این سازمان و سیستم طبقه‌بندی کالا نوشته استاد سید محمود بهشتیان موجود می‌باشد. این موضوع خود عامل تشویق اینجانب برای تحقیق در این زمینه شد که در نهایت منجر به تالیف این کتاب گردید. عدم وجود تحقیق، کتب و منابع اختصاصی مرجع درخصوص گمرک، خود بیانگر عدم شناخت سیاست‌گذاران و مدیران بر نقش گمرکات در عرصه تجارت بین‌الملل می‌باشد.

سازماندهی کتاب

بعد از بیان مقدمه در فصل اول، به بیان چارچوب علمی و بیان نظریه منافع ملی، سازمان‌های بین‌المللی و ویژگی‌های آنها خواهیم پرداخت. در فصل دوم، معرفی تاریخچه سازمان جهانی گمرک، ساختار، تسهیلات، اهداف و وظایف، توصیه‌ها و اصول حاکم بر این سازمان است.

در فصل سوم پس از معرفی گمرک جمهوری اسلامی ایران، وظایف، اقدامات و چالش‌های آن را بررسی می‌کنیم. در فصل چهارم، به بررسی چالش‌های پیش روی گمرک ایران در سازمان جهانی گمرک را بیان می‌نماییم. در فصل آخر پیشنهادات، چشم‌انداز و نتیجه‌گیری حاصل از تحقیق ارائه می‌شود.

در انتهای کتاب نیز جهت آشنایی و بالا بردن اطلاعات علمی، تمرکز بر ضمایم اطلاعات گمرکی در پنج قسمت شامل: اصطلاحات گمرکی، قواعد عمومی برای طبقه‌بندی کالا، رویه واردات به همراه نمودار عملیاتی، رویه صادرات به همراه نمودار عملیاتی و اعتبارات اسنادی بیان شده است.

در پایان نگاه‌نهدن به خود لازم می‌داند از جناب آقای دکتر سیدعلی طباطبایی پناه، سرکار خانم دکتر فاطمه شکوهی آذر، دکتر احمد بخشایش اردستانی و جناب آقای

رسول کوهستانی پزوه که با راهنمایی‌ها و نظرات ارزشمند خود اینجانب را در تالیف این کتاب یاری نمودند، و همچنین سرکارخانم دکتر وجیهه ثابتی که از بدو نگارش با اینجانب همکاری نموده اند، کمال تشکر و قدردانی را بنماید.

همچنین سزاوار است از اساتید محترم گمرک ایران آقایان سید محمود بهشتیان و سید قاسم تاملی فر که با ملاحظات و ارشادهای خود بر این کتاب ارج بسیار نهادند، تقدیر و تشکر نماید و در نهایت برخود فرض می داند مراتب حق شناسی و سپاس خود را از جناب آقای ریغ شاعر و محقق گرامی جناب آقای لسان الحق طباطبایی، مدیریت انتشارات زمین، و همکاران ایشان در امر چاپ و انتشار کتاب ابراز دارد.

امید است مجموعه آثار مورد استفاده علاقمندان، دانشجویان امور گمرکی و اقتصادی و شاغلین بخش‌های مختلف اقتصادی قرار گیرد و افق‌های تازه‌ای را فراپرووی علاقمندان این حوزه بگشاید. اهل نظر با عنایت و نقد خود بر غنای آن بیفزایند.

عباس ثابتی

تابستان ۹۲